

aantoonen. Het origineel van het eerste boek der Maccabeën en van den zoogenoemden Psalter van Salomo was Hebreeuwsch. De opschriften op munten, de grafschriften, de liturgische gebeden waren Hebreeuwsch. De vorm der wetten was Hebreeuwsch, gelijk blijkt uit hare codificatie in de Mischnah. Ook het boek waarin, zoo als Papias zegt, Mattheus de redenen des Heeren had verzameld, was geschreven *ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ*. Wel is waar werden te dier tijde *ἑβραϊστί* en *χαλδαϊστί* niet nauwkeurig onderscheiden. Maar desniettemin is het volkomen onwaarschijnlijk, dat Mattheus in het Arameesch zou geschreven hebben; want het Arameesche dialect van Palestina — hetwelk in den Talmud *סורסי* genoemd wordt, en daaruit en uit de Targums beter geleerd worden kan, dan uit het zoogenoemde Evangeliarium Hierosolymitanum en de fragmenten van eene Palestijnsche vertaling van psalmen, uitgegeven door J. P. N. Land (Lugduni Bat. 1875) — was de taal van het dagelijksch leven, de gewone taal, waarin het volk en ook de beschaafden gewoon waren met elkaar te verkeer en twistpunten te bespreken; maar *ἡ ἑβραϊστικὴ διάλεκτος*, waarin de apostel Paulus door den verheerlijkten Zaligmaker Hand. 26:14 werd aangesproken, en waarin hij zelf het woord tot het volk van Jerusalem voerde, Hand. 21:40; 22:2, was de heilige taal, de taal van den eeredienst des tempels, van het synagogale en huiselijke gebed, van alle zegenwensen, van de overgeleverde wet; voorts de gelijkenissen, de fabelen van dieren, de lijkklachten in de Talmuds en Midraschim zijn meestal Hebreeuwsch; de heilige taal duurde voort als de taal van de verhevener spreekwijze; zelfs de volkssprekwoorden waren slechts gedeeltelijk Arameesch. Josephus, wanneer hij in de voorrede van zijn werk over den Joodschen oorlog opmerkt, dat zijn verhaal oorspronkelijk voor zijne landgenooten van Binnen-Azië in de gemeenschappelijke moedertaal opgesteld was, bedoelt zeker de Hebreeuwsche, niet de Arameesche taal. Kennis van het Hebreeuwsch werd toen, zooals nu, algemeen onder de welopgevoede leden der natie aangetroffen. Arameesch daarentegen werd slechts door een gering gedeelte der Diaspora verstaan. Zoo ook thans is de kennis van het Hebreeuwsch vrij algemeen, terwijl zeer weinig Joodsche geleerden het voorrecht smaken van met het